

Голас Радзімы

№ 38 (1920)
19 верасня 1985 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР узнагароджаны горад Заслаўе за поспехі ў сацыяльна-эканамічным і культурным развіцці і ў сувязі з 1000-годдзем з дня заснавання. Вялікае тэатралізаванае свята адбылося ў канцы жніўня ў старажытным Заслаўі.
НА ЗДЫМКУ: выступае фальклорна-этнаграфічны ансамбль «Крупіцкія музыкі» з калгаса «Новы быт» Мінскага раёна.
[Фотарэпартаж аб святкаванні 1000-годдзя Заслаўя змешчаны на 8-й стар.]

Фота У. МЯЖЭВІЧА.

ТЭХНІЧНАЕ НАВУЧАННЕ РАБОЧЫХ

КАМУ СТАЦЬ ДА СТАНКА

Як вядома, у Беларусі, ды і ў іншых рэспубліках СССР, у адрозненне ад краін Захаду, няма беспрацоўя. Не існуе сэння праблем з рабочымі месцамі на прадпрыемствах народнай гаспадаркі. А наперадзе! У бліжэйшай будучыні, як сцвярджаюць нашы дэмаграфы, вывучышы сітуацыю па росту народнасельніцтва ў краіне, колькасць рабочых месцаў у Савецкім Саюзе будзе расці ў большых прапорцыях, чым іх рэальная занятасць. Гэта адзін з цяжкіх вынікаў апошняй сусветнай вайны — велізарныя страты людскіх рэсурсаў. Хто ж замяніць людзей! Выхад ёсць. Навукова-тэхнічнае паскарэнне. Да рэалізацыі гэтай буйнамаштабнай праграмы ў эканоміцы ўжо прыступілі ў Савецкай дзяржаве. Ёсць у гэтай праграме і пункт, які тычыцца рабочых кадраў. Якім павінен быць заўтрашні рабочы! З гэтым пытаннем я адрываюся на адно з прадпрыемстваў беларускай сталіцы.

Завод аўтаматычных ліній — у ліку вядомых і лепшых у рэспубліцы. Галоўная яго прадукцыя — абсталяванне для аўтамабільных, трактарных і іншых прадпрыемстваў, дзе шырока выкарыстоўваюцца канвееры. Мінскія канвееры можна сустрэць ва ўсіх кутках Савецкага Саюза. Выпускае завод і агрэгатныя станкі, частка якіх ідзе на экспарт: у Японію, ФРГ, Індыю, Алжыр, ва ўсе сацыялістычныя краіны.

У структуры завода асаблівае месца належыць такому яго падраздзяленню, як бюро тэхнічнага навучання. Гэта ўнутраны цэнтр падрыхтоўкі рабочых кадраў. Каму заўтра стаць да станка? Хто прыйдзе на змену ветэранам-зборшчыкам, чымі рукамі збіраюцца сэння і агрэгатныя станкі, і аўтаматычныя лініі?

Перш чым пачаць высвятляць гэта, я зайшоў у аддзел кадраў паікавіцка, які сапраўды на прадпрыемстве існуе дэфіцыт рабочых рук. Аказалася, што існуе, хоць і невялікі. Большы — на тых участках, дзе вышэйшая доля ручной працы. З'ява зразумелая: механічная праца рук менш прэстыжная, чым праца розуму.

У аддзеле кадраў чалавеку адразу прапаноўваюць работу. Улічваюцца і жадаванні. Калі чалавек прыходзіць са спецыяльнасцю, адпаведна ёй прадастаўляецца пры наяўнасці і рабочае месца. Увогуле трэба адзначыць, што ў СССР не бывае выпадкаў дэфіцыту толькі на людзей рэдкіх высокакваліфікаваных рабочых прафесій, якіх на прадпрыемствах звычайна лічаныя адзінкі: гравіроўшчыкаў, слесараў-лекальшчыкаў і да т. п.

Мікалай Сіпач — начальнік бюро тэхнічнага навучання. Ад яго я і даведаўся пра існуючую на заводзе аўтаматычных ліній сістэму падрыхтоўкі рабочых. Трэба сказаць, што так вядзецца падрыхтоўка і на ўсіх іншых прадпрыемствах народнай гаспадаркі рэспублікі і краіны. Адна з функцый бюро — арганізацыйная. Тых, хто паступіў на завод без спецыяльнасці, аб'ядноўваюць у групы па 10 — 12 чалавек (група токараў, група фрезероўшчыкаў, група электрамонтажнікаў і г. д.) і арганізуюць для іх 6-месячныя курсы па 200-гадзіннай праграме. Вучні-рабочыя тут праходзяць такія дысцыпліны, як «Матэрыялазнаўства», «Тэхнічнае чарчэнне», «Тэхналогія работ», «Допускі і пасадкі», «Электратэхніка» і іншыя. Больш дзесяці прадметаў выкладаюць вопытныя педагогі — тэхнолагі, канструктары, майстры вытворчасці. Вучоба на курсах абавязковая. Па сканчэнні іх прысвойваецца кожнаму 2-гі рабочы разрад. Адначасова з навучаннем на курсах адсвойваецца спецыяльнасць практычна. На рабочых месцах у цехах маладыя рабочыя спачатку назіраюць за працай настаўнікаў з ліку кваліфікаваных рабочых, а потым самастойна прыступіць да яе. Станочнікі ад апрацоўкі «лёгкіх» дэталей пераходзяць да складаных, слесары — ад грубых да тонкіх работ.

Атрымаўшы 2-гі разрад, маладыя рабочыя не спыняюць тэхнічнага навучання. Тых, хто хоча разрад павысць (а хочаць усе, бо ад разраду, паказчыка кваліфікацыі, залежыць размер платы за работу), запісваюцца на штогоднія курсы павышэння кваліфікацыі. З кожным годам ускладняецца праграма навучання, разглядаюцца і вывучаюцца ўсе «тонкасці» прафесіі. Там чынам, праз пяць год з вучня атрымліваецца сталы майстар — рабочы вышэйшай кваліфікацыі. Зразумела, шлях да сталасці за пяць год — тэрмін не для кожнага чалавека. Ён залежыць і ад асабістых якасцяў — стараннасці, сумленнасці, нарэшце, ад здольнасцяў. Так-так, адзольнасцяў і прызначэння. Начальнік механі-

нага цеха гэтага ж завода Уладзімір Шышкавец расказаў пра выпадак з адным са сваіх рабочых. Той паўгода прабыў вучнем у станочніка, прайшоў тэарэтычныя курсы пры бюро, але самастойна працаваць токарам не мог. Не шла ў яго праца так, як трэба. Прапанавалі паспрабаваць слесарам. Згадзіўся хлопец. У вельмі кароткі тэрмін асвоіў прафесію і стаў выдатным спецыялістам. Чалавек знайшоў сябе і застаўся вельмі ўдзячным прадпрыемству, якое двойчы вучыла яго. Таму ёсць падстава сцвярджаць, што Савецкая дзяржава клапаціцца, каб раскрылася асоба кожнага чалавека, у тым ліку і звычайнага рабочага.

Падобная гісторыя адбываецца зраз і з цяперашнім вучнем Віктарам Радкевічам, да якога я звярнуўся, каб распытаць пра яго заробтак. 22-гадовы юнак чатыры месяцы назад прыйшоў на завод аўтаматычных ліній. Не дзе каля года адпрацаваў да гэтага слесарам на іншым прадпрыемстве. Але, прызнаўся Віктар, не падабалася праца слесара, з-за чаго і звольніўся. Тут жа ён стаў вучнем токара-станочніка. З задавальненнем кіруе зараз станком, вядзе канспект, куды запісвае ўласныя назіранні і рэкамендацыі свайго настаўніка-рабочага.

Першыя тры месяцы вучань на заводзе атрымлівае каля 30 працэнтаў ад заробтку кваліфікаванага рабочага. У тры наступныя месяцы адбываецца прапарцыянальнае памяншэнне вучнёўскага акладу, але затое дадаткова да яго налічваецца грошы за самастойную прадукцыю.

— Пасля вучнёўства, — сказаў Віктар, — калі я стану поўнацэнна працаваць самастойна, мой заробтак будзе складаць не дзе каля 75 працэнтаў заробтку токара вышэйшага разраду.

Акрамя падрыхтоўкі на заводзе, вядзецца і перападрыхтоўка рабочых. Чым яна выклікана? Навукова-тэхнічным прагрэсам. Механізацыя і аўтаматызацыя ўсё хутчэй і шырэй ахоплівае ўчасткі, звязаныя з ручной працай. Скарачаюцца рабочыя месцы. Нават знікаюць цэлыя прафесіі. Але людзей прадпрыемства не звальняе, а перападрыхтоўвае: праз бюро тэхнічнага навучання дае магчымасць атрымаць новую спецыяльнасць. На час вучобы зберагаецца ранейшая сярэдняя заробатная плата. Перападрыхтоўка вядзецца па той жа сістэме, што і падрыхтоўка. Толькі пры праходжанні тэарэтычных курсаў становіцца неабавязковым вывучэнне прадметаў, ужо вядомых па ранейшай спецыяльнасці.

На заводзе арганізавана таксама вучоба рабочых, якія жадаюць атрымаць сумежныя прафесіі. Такія жадаванні ідуць ад неабходнасці ўжо сэння, і тым больш у бліжэйшай будучыні, мець універсальных рабочых. Напрыклад, такіх, якія могуць абслугоўваць розныя віды такарных станкоў, такарных і фрезерных, выконваць слясарныя і адначасова электрамонтажныя работы...

Практычныя веды вучні-рабочыя засвойваюць не толькі на сваіх будучых рабочых месцах. Бюро тэхнічнага навучання мае ў сваім распараджэнні вучэбныя класы, кабінеты.

Я запытаў у Мікалая Сіпача, што дае прадпрыемству і дзяржаве такі падыход да рабочага заўтрашняга дня. Чым абярнецца гэты клопат?

— Зразумела, што прадпрыемства, навучаючы рабочых, нясе матэрыяльныя страты, — сказаў ён. — Але потым кваліфікаваныя ж рабочы прыносяць прыбытак. Тэхнічнае навучанне паскарае працэс росту рабочага ад вучня да тэхнічна адукаванага спецыяліста. А дзяржава ў яго асабе атрымлівае паўнацэннага грамадзяніна, здольнага сваёй працай памнажаць яе багаці.

Міхась СТЭЛЬМАК.

ВЕРУ Снапкову я ўпершыню ўбачыла на сесіі Вярхоўнага Савета БССР, дзе яна засядала ў якасці дэпутата. Пазней пазнаёміўся з ёю як з кіраўніком буйнога сельскагаспадарчага прадпрыемства — яна ўзначальвае калгас імя Тэльмана Лепельскага раёна Віцебскай вобласці. Менавіта дзейнасць на гэтай пасадзе і прынесла Веру Снапковай прызнанне і вядомасць.

— У школьныя гады, — расказвае яна, — мне вельмі хацелася стаць актрысай. А калі гэта паступова перагарэла, я ўжо марыла пра іншую прафесію — мадэльера. Але як надыйшоў час сапраўднага выбару, раптам вырашыла стаць ветэрынарам.

падарцы маладыя рабочыя рукі, кіраўніцтва калектыўна вырашае не толькі вытворчыя задачы, але і сацыяльныя. Гаворка ідзе перш за ўсё аб будаўніцтве жылля, новых дзіцячых садоў, паляпшэнні ўмоў працы і быту работнікаў калгаса. На гэта выдзелена значная частка прыбытку, кватэры прадастаўляюцца бясплатна і ў пастаяннае карыстанне (нават калі селянін выйдзе з калгаса па нейкіх прычынах). На сябе ж бярэ калгас і расходы на прафесійнай падрыхтоўцы і перападрыхтоўцы рабочых...

Было б памылкай лічыць, што Вера Снапкова жыве толькі клопатамі грамадскай калгаснай гаспадаркі.

У яе дома — невялікая, але цікавая бібліятэчка, дзе побач з Пушкі-

СТАРШЫНЯ КАЛГАСА НА РАБОЦЕ І ДОМА

ЧАС НАРАДЖАЕ ПРАБЛЕМЫ

Паступіла ў тэхнікум. Скончыўшы яго, стала працаваць у калгасе. Старалася, як і мае маці з бацькам, усё рабіць сумленна. Гэта, напэўна, і заўважылі людзі. Помню, як Александр Папко, які да мяне звыш 20 гадоў кіраваў нашай гаспадаркай, сказаў: «Быць табе старшынёй, хватка ў цябе сялянская, жанчына ты энергічная». Як у ваду глядзеў! Неўзабаве, на агульным калгасным сходзе, дзе яго з пашанай праводзілі на пенсію, была на пасадку старшыні прапанавана мая кандыдатура. Калгаснікі падтрымалі адзінагалосна. Разгубілася спачатку. Гэта ж не жарт — кіраваць цэлым калгасам, дзе працуе 700 чалавек.

...Хоць Вера Снапкова атрымала ў спадчыну ад былога старшыні добрую гаспадарку, але ж былі і свае праблемы. У гэты час у Віцебскай вобласці, як зрэшт, і ва ўсёй рэспубліцы, праходзіла пераарыентацыя сельскай гаспадаркі на жывёлагадоўчы напрамак. Трэба было тэрмінова ўзбуйняць і расшыраць кармавую базу. І новы старшыня пачала з гэтага. Дабілася ў вышэйшых інстанцыях, каб у калгасе былі меліяраваныя непрайдатыныя балотныя масівы. Дзяржаўныя меліярацыйныя арганізацыі пайшлі настойліваму старшыні насустрач. Адначасова пад яе кіраўніцтвам калгаснікі многае зрабілі сваімі сіламі: расшырылі контурнасць палёў, вызвалілі плошчы пад пасевы кармавых культур, перагледзелі структуры кармавых плантацый. З таго часу прайшоў 12 год.

Сёння калгас імя Тэльмана — адна з лепшых жывёлагадоўчых гаспадарак рэспублікі. Яго вопыт па вырошчванню нецеляў прыязджаюць вывучаць спецыялісты з Балгарыі, ГДР, Польшчы, Чэхаславакіі. За гэтыя гады і сама Вера Снапкова пасталела, узмацнела як кіраўнік. Ды і прафесійна вырасла: яна здолела без адрыву ад вытворчасці скончыць Віцебскі ветэрынарны інстытут, атрымаць вышэйшую адукацыю.

— Я адчуваю сэння сябе шчаслівай, — прызналася Вера. — У мяне вельмі добрая, патрэбная людзям прафесія, цікавая жывая справа. Людзі мяне ва ўсім падтрымліваюць.

Знаёмыя мяне з калгасам, Снапкова гаварыла, што ў кожнай гаспадарцы існуе праблема чалавек—вытворчасць. Там жа, дзе працуюць у большасці жанчыны (а менавіта гэтым выдзяляецца калгас імя Тэльмана), такіх праблем яшчэ больш. Чаму? Адбываецца сутыкненне інтарэсаў жанчыны як маці, выхавальніцы дзяцей, і працаўніцы. Вось і атрымліваецца: з аднаго боку — напружанасць на вытворчасці (хаця ў калгасе высокая ступень індустрыялізацыі), з другога — ахова жаночай працы, якая стрымлівае інтэнсіфікацыю.

— Дзе выйсеце?

— Пастаянна ўдасканальваць вытворчасць, — гаворыць Вера Снапкова. — Не ўпускаць галоўнага ў гэтым пытанні, але яшчэ больш — клапаціцца аб людзях.

І ў гэтым вялікую ролю адыгрывае праўленне калгаса, у якое выбрана дзевяць чалавек — лепшых спецыялістаў і перадавікоў калгаса. Любое пытанне старшыня ўзгадняе з ім. Толькі з адзінадушнай згоды ўсіх членаў праўлення прымаюцца рашэнні. Думка калектыву для Снапковай важней за ўсё.

Каб прыцягнуць і замацаваць у гас-

ным, Талстым і Горкім ёсць і Бальзак, і Арагон, і Драйзер. Яе не назавеш тэатралкай, але даволі часта разам са сваімі таварышамі па працы яна выбіраецца ў Мінск, Віцебск на спектаклі тэатраў. Гэтыя калектывныя выезды вельмі папулярныя: калгас дае бясплатна аўтобус, а прафсаюз аплачвае білеты. Праўда, часцей яна наведвае калгасны Дом культуры: святочныя вечары, канцэрты артыстаў-прафесіяналаў і ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці, спектаклі трупы народнага тэатра — тут ёй некалькі больш утульна, вакол знаёмыя твары, ветлівыя вочы. Калгас для Веры, як і для іншых яе калегаў, гэта не толькі праца. Гэта агульная справа, агульны трывогі, якім яна аддае часцінку сваёй душы, а не толькі высокае майстэрства кіраўнікі. Ды і калгас жа дае ёй, як і іншым, не толькі зарплату. Гэта і дзіцячы сад, і летні аздаравленчы лагер для дзяцей. Гэта і санаторый у маляўнічых мясцінах Лепельшчыны (у раёне каля 300 лясных азёр). Гэта і пуцёўкі ў санаторый на Чорным моры, аплачаны калгасам на 70, а то і на ўсё 100 працэнтаў. Гэта і прафілакторый, дзе ўсе калгаснікі маюць магчымасць, не чакаючы водпуску, падлячыцца, умацаваць сваё здароўе пад наглядом урачоў. Гэта і прасторная кватэра з прысудзібым участкам... Многімі грамямі ўвайшоў калгас у жыццё старшыні і яе сям'і.

У Веры Снапковай двое дзяцей. Тамара ўжо студэнтка ўніверсітэта, маленяка Алена жыве з маці.

— Мае дзеці заўсёды знаходзіліся пад наглядом спачатку ў яслях, а потым у дзіцячым садзе. Выхавалі вучылі іх спевам, музыцы, танцам, малеванню, а ўрачы сачылі за здароўем. Якая маці не хоча, каб яе дзіця вырасла развітым і здаровым? У нас у краіне няма закона, які абавязваў працаваць замужніх жанчын. Аднак самі яны ўсё часцей адмаўляюцца сядзець дома. Спытайце ў нашых жанчын, якое месца займае работа ў іх жыцці, і яны адкажуць, што без яе ім будзе сумна...

Але я спытаў іншае:

— Ці задаволены вы, Вера, тым, як склалася ваша асабістае жыццё?

— Лёс мяне і тут не пакрыўдзіў. Вельмі люблю свой дом, мужа. (Муж — галоўны арганом калгаса). Наша агульная радасць — дзеці. Наш агульны клопат — 80-гадовая бабуля, мая мама. Вось і ўся сям'я. Не магу сказаць, што мы занадта багатыя на грошы ці рэчы. Але да гэтага мы ніколі не імкнуліся.

— У чым ваша шчасце?

— Сваё жаночае шчасце я бачу ў тым, каб быць любімай, каб дзеці раслі здаровыя, была моцная сям'я. Усё гэта ў мяне ёсць. А як старшыня калгаса, мару пра яшчэ больш багатую калгасную ніву. Радуюся, калі бачу, як жывуць сэння людзі на вёсцы і хачу, каб заўтра ім жылося яшчэ лепш. Ні з чым не параўнаць пачуццё, калі атрыманы добры ўраджай, калі праца зроблена, як трэба. Зразумела, што чалавек не можа быць пастаянна задаволены сабой. Час ставіць перад вёскай новыя праблемы. А яны не вырашаюцца лёгка і проста. У пераадаванні такіх цяжкасцей і ёсць маё шчасце.

Рыгор КОЛАБУ.

ПЕРАМОЖЦА ВІКТАРЫНЫ—ГОСЦЯ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»

Марыя Гарох — пераможца віктарыны «Вялікая Айчынная вайна: як кавалася перамога». Як прызёр віктарыны, наша зямлячка з Бельгіі была ўзнагароджана паездкай у БССР па запрашэнню Беларускага таварыства «Радзіма». Разам з мужам Люсьенам Гань і ўнукам Бернарам яна гасціла ў сваякоў у Магілёве і Магілёўскай вобласці, наведала Мінск.

Усе разам яны прыйшлі ў Беларускае таварыства «Радзіма», дзе Марыю Гарох сардэчна павіншавалі з перамогай у віктарыне і фотакарэспандэнт зрабіў здымкі на памяць.

— Паездкі на Радзіму — памятнае веці ў маім пасляваенным жыцці, — зазначае Марыя Васільеўна. — Такіх веж ужо дзесяць, дзесяць незабытых гадоў, калі ездзіла дадому, у Беларусь.

І сёлетая, як заўсёды, было цудоўна: прыём, сустрэчы, адпачынак. І, як заўсёды, побач Люсьен, муж і сябар. Яны сустрэліся больш за сорак гадоў назад. Беларуска Марыя Гарох, якую гітлераўцы вывезлі на прымусовыя работы ў Германію, і бельгійскі юнак Люсьен Гань. Кахаць — гэта не значыць глядзець толькі адзін на аднаго. Гэта значыць, глядзець у адным кірунку. Яны ўжо многа гадоў ідуць побач і робяць адну вельмі важную справу: расказваюць у краіне, дзе жывуць, праўду аб Савецкім Саюзе, змагаюцца супраць сіл, якія імкнуцца раз'яднаць народы, запаліць пажар новай вайны. Марыя актыўна працуе ў Саюзе савецкіх грамадзян у Бельгіі. Люсьен — член выканаўчага бюро нацыянальнага праўлення таварыства «Бельгія — СССР».

— Наша таварыства выдае бюлетэнь, — расказвае Люсьен Гань. — Я падбіраю для яго матэрыялы. Калі знаходжу штосьці цікавае пра Беларусь, абавязкова прапаную для публікацыі.

«Беларусь, любоў мая» — так называўся адзін з артыкулаў самога Люсьена пра нашу рэспубліку. А пачалася гэта любоў з першага прыезду на Радзіму Марыі ў 1962 годзе.

ВЕХІ ЖЫЦЦЯ МАРЫІ ГАРОХ

Збіраючыся ўпершыню ў Савецкі Саюз, Люсьен Гань зведваў вельмі супярэчлівыя пачуцці. Гэта было чаканне адкрыцця і натуральнага насцярожанасці, дакладней, асцярожнасці.

— Так, так, — пацвярджае Люсьен, — калі першы раз ехаў, не мог уявіць, як мяне тут сустрэнуць, нават пабойваўся. А мяне прынялі, абнялі, як брата. Тады я пашкадаваў, што не разумею, пра што вакол мяне гавораць. І вырашыў: буду вучыць рускую мову. Цяпер я часам нават думаю па-руску.

Дасылае ён і пісьмы ў рэдакцыю. Адно з іх май сёлета змясцілі пад рубрыкай «Пішучы зямлякі».

— Я быў вельмі горды, што вы назвалі мяне сваім зямляком, — працягвае наш бельгійскі сябар. — Ужо першы раз, калі тут быў, адчуў, што гэта мая другая Радзіма. І не толькі я. Усе мае знаёмыя, якія наведвалі вашу краіну, былі прыемна ўражаны. Нам усім аказваецца цёплы прыём. Проста сэрцы на далоні.

Люсьен і Марыя добра знаёмыя з нашым вядомым пісьменнікам Іванам Шамякіным. Сваю кнігу «Сэрца на далоні» ён падарыў ім даўно. У Бельгіі тады праводзіліся Дні Беларускай ССР. На гэты раз у час сустрэчы ў Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі Іван Ша-

мякін падарыў бельгійскім гасцям свой новы раман «Петраград — Брэст».

Люсьен Гань чытаў усе творы гэтага пісьменніка, наогул добра знаёмы з беларускай літаратурай. У перакладзе на рускую мову ён чытаў Янку Купалу і Якуба Коласа, у захапленні ад твораў Івана Мележа, многа чытаў кнігі пра змаганне савецкага народа супраць фашысцкіх захопнікаў.

— Усе, хто перажыў вайну, не маюць права забываць пра яе, пра тых, хто змагаўся за свабоду, — гавораць муж і жонка Гань.

У горадзе Шарлеруа, дзе жывуць Марыя і Люсьен, ёсць могілкі, на якіх пахаваны савецкія грамадзяне. У гады другой сусветнай вайны яны былі сярод удзельнікаў Супраціўлення ў Бельгіі. Іх магілы дагледжаныя, каля помнікаў жывыя кветкі. Пра гэта клапоціцца таварыства «Бельгія — СССР», муніцыпалітэт, нашы зямлякі.

Марыя Гарох раскажала, што ў Саюзе савецкіх грамадзян шырока адзначалася 40-годдзе Перамогі над фашызмам.

— І ў таварыстве «Бельгія — СССР» таксама, — падтрымаў жонку Люсьен. — Шарлеруа параднёны з савецкім горадам Данецкам. Вясной у нас было многа гасцей. Прыехала дэлегацыя з Данецка. На сустрэчу, якая адбылася ў ратушы, прый-

шло многа людзей. Выступаў наш бургамістр. Пасля ўрачыстай часткі глядзелі кінафільм «Маршал Жукаў. Старонкі біяграфіі». Усе засталіся задаволеныя.

Сёння кожны сумленны чалавек жыве не толькі асабістымі клопатамі. Абстаноўка ў свеце вельмі напружаная, трывожная. І нашы зямлякі з Саюза савецкіх грамадзян, і члены таварыства «Бельгія — СССР» заўсёды першымі выходзяць на антываенныя дэманстрацыі, прымаюць удзел у маршах міру, з цікавасцю і надзеяй сочаць за мірнымі ініцыятывамі Савецкай дзяржавы.

— Заява Міхаіла Гарбачова, у якой гаворыцца аб рашэнні спыніць у аднабаковым парадку ядзерныя выпрабаванні, азначае, што ваша краіна робіць канкрэтныя крокі ў напрамку раззбраення, — гаворыць Люсьен Гань. — Ёсць людзі, якія лічаць, што гэта прапанова — прапаганда. Нават калі і так, то гэта добрая прапаганда, якую павінна падтрымаць усё чалавецтва. А калі амерыканцы і іншыя члены НАТО не хочуць пераймаць такі прыклад, то значыць яны супраць міру. Заява Генеральнага сакратара ЦК КПСС на карысць нашай агульнай справе. Для нас гэта сведчанне, што Савецкі Саюз на баку тых, хто імкнецца да міру. Мы ўдзячныя за такую ініцыятыву.

Паездкаў у Беларусь застаўся задаволены і ўнук Марыі Гарох Бернар. Перад ад'ездам з Мінска ён сказаў бабулі: «Як добра, што ты стала пераможцай ў віктарыне». Ён быў узрушаны прыёмам у сваякоў у Магілёве і ў нас у Мінску. Вельмі сардэчныя людзі, сказаў ён пра тых, з кім даваўся сустрэцца.

Юнаку спадабаўся наш горад, метро, Выстаўка дасягненняў народнай гаспадаркі. Ён сказаў, што ў Бельгіі будзе расказваць праўду аб Савецкім Саюзе, таму што вельмі многае з таго, чым яго палохалі перад ад'ездам, аказалася далёкім ад ісціны. І яшчэ Бернар паабяцаў, што вывучыць рускую мову. У яго ў блакноце ўжо 180 рускіх слоў.

Дзіяна ЧАРКАСАВА.

НА ЗДЫМКУ: пераможца віктарыны Марыя ГАРОХ з мужам Люсьенам ГАНЬ і ўнукам Бернарам у Беларускае таварыства «Радзіма».

КНІЖНЫ ФОРУМ У МАСКВЕ

Урачыстае адкрыццё пятай Маскоўскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу адбылося на ВДНГ СССР. Сваю прадукцыю дэманструюць тут звыш трох тысяч фірм і арганізацый больш чым са ста краін.

Уражваюць маштабы экспазіцыі выстаўкі-кірмашу. У двух самых буйных павільёнах ВДНГ, на плошчы 25 тысяч квадратных метраў, прадстаўлены 200 тысяч кніг па ўсіх галінах ведаў, альбомы па мастацтву, ноты, географічныя карты і іншая друкаваная прадукцыя, якая наглядна дэманструе багацце і разнастайнасць сучаснай духоўнай культуры.

Больш за пяцьсот кніг самай рознай тэматыкі прадстаўлена ў раздзеле Беларускай ССР. Тут прадукцыя ўсіх дзесяці кніжных выдавецтваў рэспублікі. На стэндах творы К. Маркса і Ф. Энгельса, У. І. Леніна на беларускай мове, кнігі, прысвечаныя перамозе савецкага народа ў Вялікай Айчынай вайне, літаратура пра сённяшні дзень рэспублікі.

Асаблівае месца займаюць выданні, якія расказваюць аб дасягненнях нацыянальнай навукі і тэхнікі, падручнікі і вучэбныя дапаможнікі. Вялікі раздзел адведзены мастацкай літаратуры, кнігам па музыцы, мастацтву, выданням замежных аўтараў, выпушчаным у БССР. — у перакладзе на беларускую мову толькі за апошнія гады выйшлі творы пісьменнікаў з 32 краін.

На папярэдніх выстаўках-кірмашах у Маскве выдавецтва Беларусі заклочылі 578 камерцыйных здзелак з замежнымі кнігавыдавецкімі фірмамі. Чакаецца, што сёлетая іх будзе значна больш.

Насычаная праграма чакае ўдзельнікаў і гасцей маскоўскага кніжнага форуму. Упершыню тут праводзіцца Дні саюзных рэспублік, у час якіх адбудзецца знаёмства з нацыянальнымі экспазіцыямі, сустрэчы з пісьменнікамі і выдаўцамі.

ПРОФЕССОР ЕГОРОВА—ОДНА ИЗ ПИОНЕРОВ МИКРОХИРУРГИИ ГЛАЗА

ЗОЛОТАЯ МЕДАЛЬ СОВЕТСКОМУ ВРАЧУ

Золотая именная медаль Всемирной организации интеллектуальной собственности (ВОИС) вручена профессору Московского научно-исследовательского института микрохирургии глаза Элеоноре Егоровой. Этой медалью ежегодно отмечаются выдающиеся изобретения, способные принести наивысшую пользу людям.

Еще в средние века врачи брались оперировать больных с катарактой — тех, кому не позволяло видеть помутневший хрусталик глаза. Рисунок в одной из старинных книг изображает человека в пышных одеждах со скальпелем в руке. Перед ним сидит пациент, которого крепко держит дюжий ассистент лекаря — тогда не существовало еще представлений об анестезии. Врач шел на риск, а больной на великие страдания — иной альтернативы желающему прозреть не было.

Помутнение хрусталика, наступающее с возрастом или вследствие несчастного случая, — одна из главных при-

чин слепоты и слабовидения. Офтальмологи планеты ежегодно делают около 10 миллионов операций по удалению катаракты.

Итак, операция известна чуть ли не с древности и широко распространена. За что же профессору Егоровой, работающей именно в этой области, присуждена медаль ВОИС — награда, которой отмечают только новшества? За то, что ей удалось внести важный вклад в современное хирургическое лечение травматических катаракт. С помощью разработанных ею методов и инструментов возвращено зрение тысячам людей, считавшихся прежде безнадежно слепыми.

Есть большая доля правды в шутке «новое — это хорошо забытое старое». Средневековые лекари, удаляя помутневший хрусталик, выполняли эту операцию отнюдь не в самом простом ее варианте. Извлекая пришедший в негодность хрусталик, они старались сохранить капсулу, в которой он находился. Руки врача должны были действовать с поистине ювелирной точностью — толщина стенок этой прозрачной, лишенной нервов и сосудов капсулы составляет всего два микрона. И если удавалось не задеть ее, глаз заживал гораздо быстрее, шансы на частичное восстановление зрения заметно увеличивались (о полном восстановлении мечтать не приходилось — хорошо, если пациент начинал различать хотя бы контуры предметов). Правда, позже медики все-таки предпочитали удалять хрусталик вместе с капсулой — так было много проще. Экстракапсулярный — с извлечением

из капсулы — метод удаления катаракты оказался практически забытым. И лишь совсем недавно — в последнее десятилетие — он обрел второе рождение.

Это связано с тем, что в глазной хирургии произошла подлинная революция. Современные операции проводят специальным микрохирургическим инструментом под микроскопом, увеличивающим операционное поле в 20—30 раз. Микрохирургия позволяет вмешиваться в такие тонкие структуры глаза, которые прежде были недоступны врачу.

Шесть лет назад Элеонора Егорова защитила докторскую диссертацию, впервые в мире представив фундаментальные научные исследования по хирургическому лечению травматических катаракт. Она доказала, что современная микрохирургия способна стабильно восста-

навливать зрение у больных с тяжелыми последствиями травм глазного яблока. В этой области только в последние годы (уже после защиты) ею выполнено около сорока научных работ, большинство из которых — методические рекомендации по проведению операций удаления различных видов катаракт с сохранением капсулы и последующей имплантацией в глаз искусственного хрусталика.

Институт, в котором она работает, часто называют просто «Федоровским» — по имени его руководителя члена-корреспондента Академии медицинских наук СССР Святослава Федорова. Этот институт известен во всем мире не только успехами в лечении глазных болезней, но и тем, что здесь воплощаются в жизнь новые веяния в медицине. В частности, применяемый в институте конвейерный метод и его сторонники, и его противники одинаково именуют «индуст-

ПАВАЖАННЯ ЧЫТАЧЫ!

Сёлета спаўняецца 40 год Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, якая нарадзілася ў выніку разгрому цёмных сіл фашызму і мілітарызму ў другой сусветнай вайне. Галоўнай задачай гэтай міжнароднай арганізацыі з'яўляецца падтрыманне і ўмацаванне міру і

міжнароднай бяспекі і развіццё супрацоўніцтва паміж дзяржавамі. З першых дзён існавання ААН яе членам з'яўляецца наша рэспубліка — Беларуская ССР. У сувязі з 40-годдзем утварэння ААН наша газета звяртаецца да вас з пытаннямі, якія тычацца гісторыі яе стварэння і дзейнасці. Спадзяёмся, што вы прымеце актыўны ўдзел у гэтай віктарыне.

ААН—НАДЗЕЯ СВЕТУ

1. Кім і калі была ўпершыню прапанавана назва «Аб'яднаных Нацый»?
 2. Назавіце асноўныя моманты гісторыі стварэння ААН. Чаму менавіта 24 кастрычніка адзначаецца штогод як **Дзень Аб'яднаных Нацый**?
 3. Якія дзяржавы сталі першымі членамі ААН? Колькі членаў налічвае гэтая арганізацыя ў сучасны момант? Якая дзяржава і калі была прынята ў ААН апошняй?
 4. Якія галоўныя органы ААН? Якія іх функцыі?
 5. Што вы ведаеце пра дзейнасць ЮНЕСКО?
 6. Пры якіх арганізацыях сістэмы ААН мае свае пастаянныя прадстаўніцтвы Беларуская ССР?
 7. Толькі ў 1985 годзе БССР прыняла ўдзел у 153 міжнародных канферэнцыях, сесіях і нарадах, вядзе актыўную работу па ажыццяўленню задач міралюбівай ленинскай знешняй палітыкі, якая вышэй за ўсё ставіць інтарэсы захавання і ўмацавання міру, зацвярджэнне правоў усіх народаў на свабоднае і незалежнае развіццё.
- Назавіце рэзалюцыі ААН па гэтых праблемах, ініцыятывах ці сааўтарам якіх выступала Беларуская ССР.
8. Якія кангрэсы і сімпозіумы ААН і ЮНЕСКО праводзіліся ў сталіцы нашай рэспублікі?
 9. У **Нью-Йорку** пачынае сваю работу чарговая сесія Генеральнай Асамблеі ААН. З якімі новымі мірнымі ініцыятывамі выступае на ёй Савецкі Саюз?

Прыняць удзел у віктарыне могуць усе чытачы газеты. Адказы можна прысылаць на любой еўрапейскай мове.

Для пераможцаў заснаваны наступныя прызы:

За 1-е, 2-е і 3-е месцы — каштоўныя сувеніры.

5 заахвочальных прызоў — кнігі і грампластінкі.

БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА».

Адказы на пытанні віктарыны прысылайце да канца 1985 года па аднаму з наступных адрасоў:

г. Мінск, вул. Захарова, 23.
Беларускае таварыства «Радзіма».

г. Мінск, Ленінскі праспект, 44.
Рэдакцыя газеты «Голас Радзімы».

РЕДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ «ГОЛАС РАДЗІМЫ».

УВАЖАЕМЫЕ ЧИТАТЕЛИ!

В нынешнем году исполняется 40 лет Организации Объединенных Наций, родившейся в результате разгрома темных сил фашизма и милитаризма во второй мировой войне. Главной задачей этой международной организации является поддержание и укрепление мира и международной безо-

пасности и развитие сотрудничества между государствами. С первых дней существования ООН ее членом является наша республика — Белорусская ССР. В связи с 40-летием образования ООН наша газета обращается к вам с вопросами, касающимися истории ее создания и деятельности. Надеемся, что вы примете активное участие в этой викторине.

ООН—НАДЕЖДА МИРА

1. Кем и когда было впервые предложено название «Объединенные Нации»?
 2. Назовите основные моменты истории создания ООН. Почему именно 24 октября отмечается ежегодно как **День Объединенных Наций**?
 3. Какие государства стали первыми членами ООН? Сколько членом насчитывает эта организация в настоящее время? Какое государство и когда было принято в ООН последним?
 4. Какие главные органы ООН? Каковы их функции?
 5. Что вы знаете о деятельности ЮНЕСКО?
 6. При каких организациях системы ООН имеет свои постоянные представительства Беларуская ССР?
 7. Только в 1985 году БССР приняла участие в 153 международных конференциях, сессиях и совещаниях, ведет активную работу по претворению в жизнь задач миролюбивой ленинской внешней политики, которая превышает всего ставит интересы сохранения и упрочения мира, утверждение прав всех народов на свободное и независимое развитие.
- Назовите резолюции ООН по этим проблемам, инициатором или соавтором которых выступала Беларуская ССР.
8. Какие конгрессы и симпозиумы ООН и ЮНЕСКО проводились в столице нашей республики?
 9. В **Нью-Йорке** начинается работа чарговая сессия Генеральной Ассамблеи ООН. С какими новыми мирными инициативами выступает на ней Советский Союз?

Принять участие в викторине могут все читатели газеты. Ответы можно присылать на любом европейском языке.

Для победителей учреждены следующие призы:

За 1-е, 2-е, и 3-е места — ценные сувениры.

5 поощрительных призов — книги и грампластинки.

БЕЛОРУССКОЕ ОБЩЕСТВО «РАДЗІМА».

Ответы на вопросы викторины присылайте до конца 1985 года по одному из следующих адресов:

г. Минск, ул. Захарова, 23.
Белорусское общество «Радзіма».

г. Минск, Ленинский проспект, 44.

Редакция газеты «Голас Радзімы».

РЕДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ «ГОЛАС РАДЗІМЫ».

риальным», придавая этому слову разную эмоциональную окраску. Представители «школы Федорова» убеждены, что медицина должна постоянно впитывать в себя то новое, что появляется в других областях человеческого знания. На службу здоровью в институте поставлены роботы, компьютеры, поточные линии, лазеры, ультразвуковые и другие установки. При этом главная цель — передать им часть рутинной работы врача, с тем чтобы врач мыслит, ищет, изобретает, творит.

Работая в институте семнадцать лет, Элеонора Егорова привыкла искать нетрадиционные пути решения хирургических проблем. Ее тема — одна из ключевых в офтальмологии. Травматические катаракты лечить сложнее, чем старческие: ведь при травме, как правило, нарушается не только хрусталик, но и другие ткани глаза. Катаракты эти не похожи одна на другую, потому что возникают по разным причинам — от ранения, удара, ожога, от попавшего в глаз постороннего предмета. Ча-

ще они случаются у молодых людей, что, пожалуй, усугубляет трагичность ситуации. Особенно если несчастный случай лишает человека обоих глаз...

Чтобы выполнять операции, за которые врачи совсем еще недавно не брались, профессор Федоров и его ученики придумали множество новых сверхточных, ультразвуковых инструментов. Доктор Егорова, в частности, разработала целый набор инструментов для удаления помутневшего хрусталика и имплантации на его место искусственного. Инструменты эти, без которых немислима подобная операция, изготовлены тут же в институте.

Представьте себе режущий инструмент, рабочая часть которого не видна невооруженным глазом: длина лезвия составляет всего 0,12 миллиметра. Пятеро хирургов ведут операцию поэтапно — уникальная, единственная пока в мире поточная линия передает пациента от одного к другому. Микроскопы, яркие лампы, свет которых не отбрасывает теней... Каждый, даже мельчайший шаг операции запрограммирован, точно рассчитан с помощью компьютера. С помощью

электронного мозга подобран и тип хрусталика, наиболее подходящий для данного случая. Люди, перенесшие операцию удаления катаракты, зачастую начинают видеть лучше, чем раньше, когда еще были вполне здоровы: искусственный хрусталик способен выполнять свои функции качественней того, что создан природой. Врач получил возможность «подправить» природу.

Элеонора Егорова со своей группой — у нее уже немало учеников — была в числе первых хирургов, начавших оперировать на поточной линии. Метод этот, разработанный профессором Федоровым, оказался чрезвычайно эффективным — улучшились результаты операций, увеличилось их число.

Элеонора Егорова — одна из пионеров современной микрохирургии глаза, по ее методикам работают во многих клиниках Советского Союза, а также в Югославии, Болгарии, Германской Демократической Республике, Сирии. Им обучались офтальмологи других стран.

Элла НИКОЛЬСКАЯ,
(АПН).

На Салігорскім вадасховішчы.

Фотаэцюд Г. УСЛАВА.

ІНСТЫТУТ мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук Беларускай ССР. Уздоўж доўгага калідора на чацвёртым паверсе — галерэя партрэтаў выдатных дзеячаў беларускай этнаграфіі, фалькларыстыкі і мастацтвазнаўства. Адметныя твары, паставы, характары. Але важнае па сэнсу і ёмістае па зместу слова «пачынальнікі»лучыць у адну ганаровую і бессмяротную плеяду гэтых розных не толькі знешне, але і па паходжанню і поглядах людзей.

Пачэснае месца сярод іх займае Еўдакім Раманаў. Сёлета навуковая грамадскае рэспублікі адзначае 130-ю гадавіну з дня яго нараджэння. «Сярод этнографіі Беларусі канца XIX стагоддзя Е. Раманаў, — слухна адзначае ў сваёй манатрафі пра вучонага сучасны беларускі этнограф В. Бандарчык, — з'яўляецца асобай найбольш каларытнай і значнай, яго дзейнасць — найбольш плённай і шматграннай».

Захавалася некалькі здымкаў вучонага, на тым, што ў галерэі Акадэміі навук, фотааб'екты зафіксаваў знешне строгага і моцнага абліччам чалавека сталага веку ў мундзіры міні-

жменкі самай таннай мукі і таго не заўсёды хадзіў ўдасцель. А тут, калі малому Яўдосіку споўнілася толькі дзесяць гадоў, памірае знясілены цяжкай працай бацька...

Нягледзячы на нястачу, маці ўладкоўвае дванаццацігадовага сына пасля заканчэння мясцовай школы ў Гомельскую прагімназію. Да яе ад Беліцы ўсяго якіх чатыры вярсты. І хлапчук тры гады запар у мароз і спякоту штодзень двойчы адмервае гэтую адлегласць. Але зноў прыходзіць бяда. Памірае маці. Застаўшыся круглым сіратаю, чатырнаццацігадовы падлетак, сцяўшы ад болю зубы, не скараецца. Насуперак усяму ён вырашае не адступаць і скончыць прагімназію. Дзеля кавалка чэрствага хлеба і некалькіх лыжак крупіку ён наймаецца рэпетытарам у купецкую сям'ю. Але таўстаеце замест таго, каб паспагадаць сіраце, прымушае яго яшчэ вазіць з рэчкі праз увесь горад бочку вады.

Далейшая дарога «ў людзі» вяла цераз Магілёўскую гімназію. Але, нягледзячы на бліскуча здадзены ўступны экзамен, для выхадца з народа «не аказалася вакансій». І тут юнак не скараецца. Самастойна падрыхтаваўшыся, ён паспяхова здае экстернам экзамены і атрымаў пас-

Раманаў не ўяўляў, беручыся за гэтую тытанічную справу, які звышчалавечы цяжар ён узвальвае на свае плечы. Але 29-гадоваы вучоны, які знаходзіўся ў росквіце фізічных і творчых сіл, спадзёючыся на свае веды і вопыт, энтузіязм і энергію, відаць, не ўяўляў усёй кансерватыўнай моцы царскай бюракратычна-чыноўніцкай машыны, якая з аб'якавай бяздушнасцю аўтамата трушчыла і перамолвала ўсё, што паўставала на яе шляху. Якія неймаверныя цяжкасці чакаюць яго, ужо ў дастатковай меры паказала спроба выдаць першы том, прысвечаны Магілёўскай губерні. Цэлых два гады марна стукаўся ён у розныя дзверы, біўся, як рыба аб лёд. І толькі дзякуючы рэдакцыі клеўскай газеты «Заря», дзе ён друкаваў нарысы пра сялянскія промыслы Гомельскага павета, былі выдадзены адною кнігай першыя два выпускі зборніка.

Выданне дзевяці выпускаў «Беларускага зборніка», што выйшлі пры жыцці аўтара, занягнулася на цэлых 28 гадоў! Аднак, нягледзячы ні на што, вучоны многа і плённа працуе ў гэты перыяд. Ён выдае такія грунтоўныя работы, як «Матэрыялы па гістарычнай тапаграфіі Віцебскай губерні. Веліжскі павет», тры выпускі

СВЕТ АНДРЭА РУБЛЁВА

«Я ўбачыў Рублёва. Гэта, магчыма, самае значнае ў сусветным жыццё», — сказаў Анры Маціс...

Слава прыйшла да Андрэа Рублёва пры жыцці — у XV стагоддзі. А сёння без яго творчасці нельга ўжо ўявіць сусветнае выяўленчае мастацтва. Ён стаіць у адным радзе з тытанамі Адраджэння, прасты і велічны адначасова.

Рублёў — жывапісец Маскоўскай Русі, сучаснік Кулікоўскай бітвы. Ніхто не ведае, дзе ён нарадзіўся, але ўсе ведаюць храмы, распісанія ім. Шмат белых плям у яго біяграфіі, але тое, што ён стварыў, пераконвае: быў Рублёў гуманістам, чалавекам чыстым, з філасофскім складам розуму.

Па волі князёў распісаў ён саборы. Па сваёй волі разбураў непакісныя каноны царкоўнага жывапісу.

Самая ранняя яго работа — распіс у Благовешчанскім саборы Маскоўскага Крамля — 1405 год. Суворава евангельскія сюжэты, перададзеныя светлымі і мяккімі фарбамі, нечакана набываюць амаль чароўную прывабнасць.

Праз тры гады Рублёў стварае фрэскі для Успенскага сабора на Уладзіміры. І зноў — характэрныя для яго мастацтва рысы дабрый і мяккасці ў абысцоўцы святых і анёлаў. Пэндзлем выказвае ён сваю уласнае маральнае аблічча людзей, іх душэўную чысціню.

Шэдэўр Андрэа Рублёва — «Тройца». У адрозненне ад вядомых візантыйскіх твораў рускі жывапісец уносіць у сваю работу філасофскі сэнс. Перад гледачом не проста выдатна перададзены эпизод біблейскай легенды. Перад ім увабленая ў колеры ідэя аб духоўным адзінстве свету. Дагмат аб адзінстве трох іпастасей бажства набывае тут іншы сэнс — гэта своеасаблівы заклік да людскоў згоды і даверу, да самаахвярнасці дзеля ўсеагульнага шчасця.

Цікавая кампазіцыя «Тройцы». Сярэдні анёл крыху ўзвышаецца, але не пануе над двума іншымі. Разам яны як бы складаюць круг, цэнтрам якога становіцца чаша. Ікона — узор гарманічнай зладжанасці і каларыстычнага майстэрства.

Фарбы «Тройцы» зачароўваюць. Сіні плашч сярэдняга анёла здае, як каштоўны камень. «Такой чысціні колер мог пакласці толькі чалавек, якому чужыя трывогі і сумненні, што раз'ядаюць душу, — заўважыў адзін з лепшых знаўцаў творчасці Рублёва акадэмік Міхал Алпатаў. — Тут прыгажосць, дабрыйна, чалавечнасць неаддзельныя з сумам і журботай. «Тройца» — вынік творчых пошукаў геніяльнага майстра».

У «Тройцы» як бы чуецца музыка: далёкія і цудоўныя гукі нараджае дзіўная колеравая ўзгодненасць іконы. Адным з першых Рублёў стварыў вобразы, якія ўзніклі ў спалучэнні ігры фарбаў і выкліканай імі музыкі.

Даследчыкі параўноўвалі Рублёва з Чымабуэ, Дуча, Беата Анжэліка, Сімонам Марціні... Міжволі ўспамінаюцца словы Андрэа Маруа: «У геніі тое і цудоўна, што ён падобны да ўсіх, а да яго ніхто».

Андрэй Рублёў — глыбока нацыянальны мастак. Ён рускі ў кожным сваім мазку. Па-руску гучаць яго фарбы, па-руску сядзяць, сумуюць, радуюцца персанажы яго гэмніціор, ікон, фрэсак. У гэтым галоўная каштоўнасць творчасці Рублёва, у гэтым асноўны ўклад яго ў сусветнае выяўленчае мастацтва.

Былы Андронікаў манастыр, дзе калісьці жыў і тварыў манах Андрэй Рублёў, стаў цяпер Музеем старажытнарускага жывапісу, носіць яго імя. Тысячы турыстаў, што прызджаюць у Маскву, імкнунца пабываць у гэтым унікальным музеі. Ля ўваходу ў манастыр іх сустракае бронзавы Рублёў. У яго руках — іконныя дошкі. Сваё майстэрства ён пранёс праз пяць стагоддзяў, і яго зразумелі людзі XX стагоддзя.

Гаўрыіл ПЕТРАСЯН.

3 КАГОРТЫ ПА ЧЫНАЛЬНІКАЎ

ДА 130-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ Е. РАМАНАВА

стэрства асветы: высокі, так і карціць сказаць сакратаўскі лоб, зачасаныя на прамы прабор валасы, крышачку нахмураныя, ссунутыя да пераносся бровы, густая барада... Вось толькі востры, пранізлівы і злёгка іранічны позірк дапытлівых вачэй, схаваных за шкельцамі акулераў у металічнай апаре, асвятляе твар удумлівай натхнёнасцю натуры творчай, дзейнай і настойлівай у дасягненні мэты.

Такім Еўдакім Раманаў паўстае і са сваіх скупых успамінаў, такім, між іншым, ён быў і ў жыцці. Дзякуючы гэтым якасцям характару, ён здолеў у выключна неспрыяльных умовах (варожае стаўленне начальства, шматлікія пераводы з месца на месца, звальненні, даносы, пагрозы) на працягу 50 гадоў захоўваць у бескампраміснай чысціні высокія навуковыя ідэалы і з дня ў дзень вывучаць матэрыяльную і духоўную культуру свайго народа.

Да таго ж неабходна было дбаць пра надзённы кавалак хлеба. Нават будучы ўжо вядомым вучоным, на рэхунку якога было каля 170 апублікаваных навуковых прац, Раманаў часта сядзеў на нішчымніцы. «Перабіваюся, — паведамляў ён у 1908 годзе Я. Карскаму, з якім знаходзіўся ў прязных адносінах, — з хлеба на квас і з квасу на ваду». Не лепшым быў і маральны стан. Неяк, склаўшы план сваёй біяграфіі, якую напрасіў напісаць прафесар С. Венгераў, Раманаў акінуў позіракам сваё жыццё і «з жахам убачыў, што ўсё яно амаль скразны ланцуг удараў, зняваг, здзекаў».

Пудовымі гірамі скоўвалі рукі цензура і розныя ўрадавыя цыркуляры, накіштат таго, што забараняў служачым пад пагрозай «найстражэйшых спганяняў» займацца навуковай і літаратурнай дзейнасцю на тэрыторыі Беларусі. У гады ўзмацнення рэакцыі, якая захліснула краіну пасля паражэння рэвалюцыі 1905—1907 гадоў, наогул было забаронена друкаваць творы беларускага фальклору. Дваранска-буржуазная і асабліва чарнасопенная прэса воўчай зграяй накідалася на кожную жывую думку, калі яна хоць на грам разыходзілася з афіцыйнымі поглядамі на Паўночна-Заходні край. Смелыя чыноўнікі, абвінавачвалі ва ўсіх смяротных грахах, навешвалі, як на Я. Карскага за другі том «Беларусаў», небяспечную ў той час бірку сепаратыста.

Шмат хто зламаўся і адступіў. А Е. Раманаў, як той падуладны ўсім вятрам дубок на ўзбочыне дарогі, трымаўся ўчэпістымі каранямі за родную зямлю, бо сэнс свайго жыцця бачыў у служэнні народу і навуцы.

Жыццё не песьціла Раманава з ранняга дзяцінства. Мясцічка Беліца, дзе 11 верасня 1855 года ўпершыню ўбачыў свет будучы вучоны, не магло пракарміць сваіх жыхароў. Многія беліцкія мяшчане, у тым ліку бацька і два старэйшыя браты Раманава, шукалі выйсце ў адыходніцтве. Сям'я з сямі чалавек «жыла ў вялікай беднасці, амаль у галечы», хлеба з тоўчанага зеля, мякіны, жалудоў і

ведчанне настаўніка народнай школы. Пазней гэтая вузенькая сцежачка, па якой прайшлі сотні беларускіх інтэлігентаў, вывядзе яго на шырокі шлях навукі.

У 1872 годзе семнаццацігадовы Раманаў упершыню пераступае парог школы ў якасці настаўніка і вучыць сялянскіх дзяцей вёскі Герасімаўка, што на Аршаншчыне. Тут жа ў яго абуджаецца цікавасць да штодзённага жыцця беларускага селяніна. Неўзабаве ён пасылае ў Паўночна-Заходні аддзел Рускага географічнага таварыства ў Вільні сабраныя ім этнаграфічныя матэрыялы пра сельскую гаспадарку і саматужныя промыслы. З 1876 года ён пачынае збіраць і разнастайныя ў жанравых адносінах творы вусна-паэтычнай творчасці беларусаў.

Адным са штуршкоў, што садзейнічаў фарміраванню ідэі вывучэння культуры беларускага народа, было абурэнне скажона-карыкатурным паказам беларускага народа рэакцыйнай дваранска-буржуазнай прэсай і некаторымі падручнікамі, у прыватнасці, «Учебной книгой географии» Е. Лебедзева. У ёй характарызаваўся беларускі народ, як пісаў Е. Раманаў, «пазбаўленым усіх добрых якасцей, і фізічных, і маральных, і разумовых; і хілы ён, і слабы, і злодзей, і п'яніца, і разбойнік, і тупы, і неразвіты і г. д.». Гэтак жа бессаромна жыва пісалася і пра мову. «Балюча стала беларускаму майму сэрцу такое незнаёмства... з маёй роднай мовай, — з горыччу пісаў пазней Раманаў. — І... узяўся я за зборанне, каб адкрыць свету душу беларуса».

З'яўленне на Беларусі людзей, падобных Раманаву, прадбачыў яшчэ М. Дабралюбаў. Рэзка крытыкуючы антынавуковыя адносіны да беларусаў у артыкуле «Рысы да характарыстыкі рускага прастарондзя» ў 1860 годзе, ён пісаў: «Паглядзім, што яшчэ скажуць самі беларусы».

Палітычна-сацыяльнае крэда Е. Раманава складалася на самым пачатку яго навуковай дзейнасці. Ужо ў першых сваіх публікацыях (маюцца на ўвазе дзесяць карэспандэнцый, надрукаваных у 1880 годзе ў пеярбургскай газеце «Берег») Раманаў адкрыта выступала пчырым абаронцам простага людзі: дробных служачых, настаўнікаў, сялян. Выкрывае хабарніцтва і самаўпраўства мясцовай адміністрацыі.

Падобныя дэмаршы настаўніка былі не даспадобы начальству. І яно пры кожным зручным выпадку, часам нават з павышэннем, збаўлялася ад яго, пераводзячы з месца на месца. «Мяне ганяў Сергіёўскі з краю ў край і не толькі разарыў матэрыялы, але рабіў перашкоды і маім пісьменніцкім працам», — скардзіцца ён у 1891 годзе Я. Карскаму на папачыцеля Віленскай вучэбнай акругі.

У 1884 годзе выпявае задума выдаць сабраныя фальклорна-этнографічныя матэрыялы шматтомным выданнем пад агульнай назвай «Беларускі зборнік». Цяжка паверыць, каб

«Магілёўскай старыны», два выпускі «Матэрыялаў па этнаграфіі Гродзенскай губерні». Шмат піша і змяшчае ў перыядычным друку этнаграфічных нарысаў, артыкулаў, рэцэнзій. Выдае ананімную паэму «Тарас на Парнасе», беларускія вершы, апрацаваныя ім жа самім народныя паданні, у тым ліку такое, як «Кара ў сто год», папулярнае творы В. Дуніна-Марцінкевіча, Ф. Багушэвіча. Займаецца таксама музейнай працай, стварае Віцебскі, Магілёўскі і Віленскі музеі, вядзе раскопкі і складае падрабязныя апісанні археалагічных помнікаў, рэдагуе неафіцыйную частку газеты «Могилевские губернские ведомости».

Рыхтуючы да выдання пяты выпуск зборніка, Раманаў цяжка захварэў і лічыў, што ён будзе яго «лебядзінай песняй». У прадмове ён пісаў: «Я сівы і драхлы. Прытупіліся пацупці, адмаўляецца служыць памяць. Па ўсіх прыкметах, лямку цягнуць мне нядоўга». Адначасова ён паведамляе кіраўніцтву Рускага географічнага таварыства, што з прычыны кепскага здароўя, матэрыяльнай нястачы і ўціску цензуры спыняе работу над «Беларускім зборнікам». Праца на знос, шматгадовае нервовае напружанне, матэрыяльныя цяжкасці ледзь не зрабілі сваю чорную справу. А яму тады было ўсяго толькі 35 гадоў... Але хвароба адступіла.

Шосты і сёмы выпускі «Беларускага зборніка» выходзяць з інтэрваламі амаль у дзесяць год. Восьмы і апошні прыжыццёвы дзевяты выпуск адначасова з'яўляюцца ў друку ў 1912 годзе.

Усяго Раманаў падрыхтаваў да выдання 15 выпускаў: X — у 1928 годзе апублікаваў Інстытут беларускай культуры, рукапісы XI—XIV выпускаў загінулі ў перыяд акупацыі Беларусі нямецка-фашысцкімі захопнікамі, XV — знік невядома куды разам з багатым асабістым архівам пасля смерці вучонага ў Стаўрапалі, дзе ён жыў у час грамадзянскай вайны. Гэта былі цяжкія, галодныя гады. І заўсёды яму снілася Беларусь, ён трыніў ёю. «Гару жаданнем вярнуцца на радзіму», — пісаў Раманаў А. Шахматаву ў 1919 годзе. У ліпені 1921 года ўрад Беларускай ССР запрашае вучонага ў Мінск, а ў кастрычніку пасылае да яго спецыяльнага прадстаўніка для арганізацыі пераезду. Нядоўга давялося Е. Раманаву пажыць на радзіме. 20 студзеня 1922 года застарэлая ізва страўніка зьяла вучонага ў магілу.

Але тое, што зрабіў Еўдакім Раманаў, засталася жыць. Чаго варты толькі адзін «Беларускі зборнік» — гэтая унікальная энцыклапедыя побыту, творчасці, матэрыяльнай і духоўнай культуры беларускага народа канца XIX — пачатку XX стагоддзяў. Жыццё вучонага — самаахвярна-велічны навуковы і грамадзянскі подзвіг.

Сам жа ён ацаніў зробленае ім надзвычай сціпла: «Зрабіў, што мог». І ў гэтым увесь Еўдакім Раманаў.

Станіслаў ЦЯРОХІН.

У Грэцыі прайшоў 125-ты Міжнародны фестываль фальклору. Нашу краіну на ім прадстаўляў адзін са старэйшых калектываў Гродзеншчыны — народны ансамбль песні і танца «Нёман». Гэта яо не першая замежная паездка. Майстэрства самадзейных артыстаў з Беларусі ападзіравалі ў ГДР і Польскай Народнай Рэспубліцы, у Іспаніі і Шры Ланцы.
НА ЗДЫМКУ: выступае ансамбль «Нёман». Фота А. ПЕРАХОДА.

У ЯГО ТВОРАХ—ВОБРАЗ ЧАСУ

І ПРАЗАІК, І ДРАМАТУРГ

Першае апавяданне Рустама Ібрагімбаева з'явілася на старонках газеты «Молодежь Азербайджана» ў пачатку 60-х гадоў. Цяпер імя пісьменніка вядома не толькі ў Азербайджанскай рэспубліцы, але і ва ўсёй Савецкай краіне.

У гутарцы з карэспандэнтам Агенцтва Друку Навіны Львом АСКЕРАВЫМ Рустам ІБРАГІМБЕКАЎ расказвае аб сваім творчым шляху, дзеліцца думкамі аб пісьменніцкай працы.

— Як вы прыйшлі ў літаратуру і што прымусіла вас узяцца за пера?

— Я не думаю аб літаратурнай рабоце. Пасля школы паступіў у Азербайджанскі інстытут нафты і хіміі. Ну, а пасля абароны дыплама некаторы час працаваў на марскіх промыслах.

Праўда, пазінен прызнацца, я адчуваў схільнасць да літаратуры. Праявілася яна ў мяне дзякуючы майму брату Максуду, які, яшчэ калі я вучыўся ў інстытуце, быў вядомым у рэспубліцы пісьменнікам. Тады і зарадзілася ў мяне думка: чаму б і мне не паспрабаваць? І я напісаў сваё першае апавяданне, паказаў яго двум-трас пріяцелям, якія аднеслі да яго даволі прыхільна, і... паклаў яго ў стол. Там яно і ляжала да таго часу, пакуль яго не ўбачыў Максуд. Ён станоўча ацаніў маю работу і занёс апавяданне ў нашу маладзёжную газету, дзе неўзабаве яно і было надрукавана.

Пасля гэтага я паехаў у Маскву, у аспірантуру Інстытута праблем кіравання, заняўся навукай. Аднак думка аб літаратурнай рабоце мяне не пакідала. І зноў умшаўся брат.

У гэты час ён таксама вучыўся ў Маскве на Вышэйшых курсах сцэнарыстаў і рэжысёраў. Разам з ім і яго сябрамі я хадаў на кінапраглядзі, у тэатры... Скончыўшы аспірантуру, я рашыў сур'ёзна заняцца літаратурнай працай і... сам паступіў на тыя ж курсы.

— З таго часу і заняліся пісьменніцкай працай?

— Не, не адразу. Мяне адольвалі спачатку немалыя сумненні, і таму, вярнуўшыся ў Баку, я яшчэ некалькі год працягваў працаваць па спецыяльнасці, спалучаючы навуковыя заняткі з літаратурнымі. І толькі пасля таго, як па маіх сцэнарыях былі зняты фільмы «Белае сонца пустыні» (сцэнарыі яго напісаны разам з В. Яжковым), «У адным паўднёвым горадзе» і «Аповесць пра чэкіста», а празіачныя творы сталі больш або менш рэгулярна з'яўляцца ў друку, я зрабіў канчатковы выбар.

— Вам так многа ўдаецца, што міжволі пумаеш: вось чалавек, якому пісацца лёгка і хутка. Ці так гэта?

— І так, і не. З аднаго боку, пішу я сапраўды дастаткова хутка. Аднак не трэба забываць, што для ажыццяўлення задумы

патрабуецца час, а гэта працэс складаны і доўгі. Большасць напісаных празіачных рэчаў і п'ес я задумаў вельмі даўно. Усе гэтыя гады задумы жылі ўва мне, набывалі больш акрэсленыя рысы, пакуль я не адчуў, што ім прыйшла пара з'явіцца на свет.

— Неяк двойчы Герой Савецкага Саюза, лётчык-касманаўт СССР Г. Берагавай расказваў, што касманаўтам вельмі палюбіўся фільм «Белае сонца пустыні» і яны абавязкова глядзяць яго перад тым, як стартаваць з Зямлі. Вамі напісаны сцэнарыі і іншыя папулярныя кінастужак. П'есы «Дом на пяску», «Жанчына за зялёнымі дзвярамі» і іншыя ідуць у многіх савецкіх і зарубешных тэатрах. Чым тлумачыцца ваша імкненне працаваць у розных жанрах і ці не перашкаджае адно другому?

— Наадварот — дапаўняе і памагае глыбей раскрыць узнімаемы жыццёвы пласт. У аснове кожнага майго сачынення ляжыць тая або іншая жыццёвая сітуацыя, якая і вызначае яго жанр. Хоць у апошнія некалькі год у мяне ўсё больш з'яўляецца цяга да тэатра. Часта з прозы нараджаецца п'еса або сцэнарыі. Так мае апавяданні «Дзень нараджэння» і «Камандзіроўка» сталі затым тэлефільмам «Дзень нараджэння», а апавяданне «Дача» — п'есай «Дом на пяску». Адною з прычын такога пераходу ад аднаго жанру да другога з'яўляецца ўсвядомленае жаданне пашырыць аўдыторыю, да якой я звяртаюся з тэмай, што ўсхвалявала мяне. Скажу больш, я скончыў і Вышэйшыя курсы тэатральных рэжысёраў, каб задаволіць сваё даўняе жаданне даносіць да гледача без асаблівых страт тое, што хацеў бы сказаць. І ўжо як рэжысёр ставіў свае п'есы ў Баку.

Да мяне прыйшло інстынктыўнае жаданне, якое, відаць, кіруе кожным чалавекам, які піша, дадаць у супольны вобраз часу штрых, рысачку, якую, здаецца, ніхто, акрамя цябе, унесці не можа. Думаю, гэта неабходная ўмова, якая апраўдвае смеласць узяцца за пера, ведаючы, як шмат ужо напісана таімі папярэднікамі.

Дарэчы, пра Баку і бакінцаў пісалі многія — Максім Горкі і Уладзімір Маякоўскі, лепшыя майстры азербайджанскай літаратуры. Яны мелі зносіны з Баку пралетарскім, рэвалюцыйным. Мае ж героі — гэта сённяшнія бакінцы. Мяне яны пры-

цягваюць як сацыяльнае асяроддзе, жыццёвы ўклад якога з яго ўяўленнямі, традыцыямі, забабонамі сутыкаецца з нашым дынамічным дваццатым стагоддзем.

— І тым не менш ваша п'еса «Сваёй дарогай» і фільм «Стратэгія рызык» заводзяць чытача далёка за межы Баку, у Сібір, паказваюць нафтавікоў Цюмені. Што прымусіла вас звярнуцца да гэтай тэмы?

— Для мяне гэта пытанне няпростэ. Кожны раз абавязковай умовай пачатку работы з'яўляецца штуршок звонку, калі я або сустракаю ў жыцці, або адшукваю ў памяці якую-небудзь цікавую сітуацыю, характар, нават цэлую гісторыю.

Гэта нешта падобнае на тое, што ў фізіцы называюць з'явіў рэзанансу. Такімі для мяне сталі старонкі жыцця майго земляка, які скончыў той жа інстытут, што і я, вядомага на ўсю краіну інжынера-геолага Героя Сацыялістычнай Працы Фармана Салманова.

Аднак, заўважае, хоць мае апавяданне (бо фільму і п'есе папярэднічала аповесць «Хроніка аднаго адкрыцця») вялося аб таёжнай Сібіры, я ўсё роўна ва ўсім матэрыяле — бакінец, які прывык з дзяцінства да пейзажу нафтавых вышак, які працаваў у адкрытым моры ў разведачных буравых партыях.

— Апошняму вашаму твору, п'есе «Атэль «Забыцце», прысвечанаму 40-годдзю Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, спадарожнічаў вялікі поспех. Чаму вы звярнуліся да ваеннай тэмы?

— У год Вялікай Перамогі мне было шэсць гадоў. Тэма вайны знайшла сваё адлюстраванне ў маёй аповесці «Забыты жнівень», у п'есе «Дакрананне». Аб вайне сёння пішуць не толькі тыя, хто ваяваў, але і пасляваеннае пакаленне літаратараў. Перадаючы ў сваіх творах ваенны час, яны шукаюць у ім адказы на многія хвалючыя пытанні сучаснасці.

У «Атэлі «Забыцце» падзеі ваеннага мінулага разглядаюцца скрозь прызму сучаснасці, яе маральныя ўрокі нам, як ніколі, патрэбны сёння. Бо свяшчэннае паняцце інтэрнацыяналізму, салідарнасці ў барацьбе за свабоду і незалежнасць, што з асаблівай сілай праявіліся ў гады мінулай вайны, зараз набываюць усё большую вастрыню і значнасць у барацьбе за мір. І адказнасць майстроў слова ўзраста тут непамерна.

ТРЫ КНІГІ НАСТАЎНІКА РОДЧАНКІ

З ВЕЧНАГА...

Гэтыя тры кніжкі настаўніка са Слуцка Рыгора Родчанкі, якія амаль адначасова з'явіліся на паліцах бібліятэк і кнігарань рэспублікі, невялікія па памеру. Але яны будуць цікавыя многім, бо адкрываюць перад чытачом старонкі гісторыі культуры Беларусі і, у прыватнасці, Слуцчыны.

Калі дваццаці гадоў назад малады настаўнік беларускай мовы Рыгор Родчанка зацікавіўся лёсам земляка Альгерда Абуховіча-Бандынэлі — адной з каларытных асоб у беларускай літаратуры другой паловы XIX стагоддзя. Нарадзіўшыся ў багатай дваранскай сям'і, той стаў «мужыцкім» пісьменнікам, удзельнічаў у паўстанні 1863 года, адбыў катаргу ў Сібіры. Р. Родчанка вырашыў расказаць не толькі пра жыццёвы шлях А. Абуховіча-Бандынэлі, але і даследаваць яго творчасць. У прыватнасці, А. Абуховіч з'яўляецца пачынальнікам жанру байкі ў беларускай літаратуры. Ён перакладчык твораў Дантэ, Гётэ, Пушкіна і іншых. Вынікам даследаванняў Родчанкі стала кніга «Альгерд Абуховіч-Бандынэлі», якая выйшла ў выдавецтве «Мастацкая літаратура». Аўтар адшукаў старажылаў, якія далі каштоўныя звесткі пра А. Абуховіча, і сярод іх пісьменніка Я. Дылу, які вельмі дапамог маладому даследчыку.

Хто быў у Слуцку на вуліцы Камсамольскай, мог убачыць мемарыяльную дошку, на якой напісана: «Тут знаходзіцца старэйшая школа Беларусі. Закладзена ў 1617 годзе».

Так, на гэтым месцы ў пачатку XVII стагоддзя, як сведчыць летапіс, былі пабудаваны дамы — «храм, жыллё для прапаведніка і памяшканне для вучылішча». А зяняткі, як устаноўлена, пачаліся ў школе восенню 1617 года.

Краязнавец-даследчык Р. Родчанка адначасова з работай над кнігай пра А. Абуховіча пачаў збіраць матэрыялы аб гісторыі гэтай старэйшай у Беларусі школы, якая спачатку была кальвінісцкай вучылішчам, потым гімназіяй і, нарэшце, зараз стала сярэдняй школай № 1 горада Слуцка. Аўтар кнігі «Старэйшая школа Беларусі», якая выйшла ў выдавецтве «Народная асвета», падрабязна расказвае пра выкладанне і выхаванне ў слаўтай Слуцкай гімназіі, пра яе настаўнікаў і выпускнікоў. «Хто канчаў курс гімназіі, — піша Р. Родчанка, — меў даволі ґрунтоўныя для свайго часу веды. Паступова Слуцкая гімназія заваявала сабе славу далёка за межамі Беларусі. Педагогі лічылі за гонар узначалыць яе. Адзін з іх напісаў нават верш на лацінскай мове, у якім выказаў радасць і задавальненне ў сувязі з прызначэннем яго на пасаду рэктара ва ўзорную навучальную ўстанову».

Сярод першых выпускнікоў гімназіі ў XVII стагоддзі быў і Ян Андрэй Белабоцкі — філосаф і паэт. Аўтар на аснове даследаванняў выказвае меркаванне, што прызвішча яго трэба пісаць Белабоцкі. Слуцкую гімназію скончыў у другой палове XVII стагоддзя асветнік і кнігавыдавец Ілья Капіевіч.

Р. Родчанка аналізуе дзейнасць гімназіі на розных этапах грамадскага жыцця Беларусі, расказвае пра ўклад слуцкіх педагогаў у дасягненні ўсёй прагрэсіўнай педагогікі. У прыватнасці, ён разглядае статут слуцкай школы і прыводзіць кага: «У той час, калі першая палова XVII стагоддзя ў Заходняй Еўропе азнаменавалася ў школьнай справе адыходам ад гуманістычных класічных узораў на карысць каталіцызму і рэфарматарскага дагматызму, стыль Слуцкага ліцэя заставаўся бастыёнам гуманізму».

І яшчэ адна пошукавая работа слуцкага настаўніка. Зборнік фальклорна-этнаграфічных матэрыялаў роднага краю. З дапамогай вучняў Р. Родчанка зрабіў тысячы запісаў. Зборнік уключае наступныя раздзелы: «Гістарычныя паданні», «Вяснінкі, пятроўскія, вялікодныя і калядныя песні», «Зажынкавыя і дажынкавыя песні», «Рэкруцкія песні», «Любоўныя песні». У апошнім раздзеле — прыкладная схема вясельнага абраду ў вёсках Цімкавічы і Агароднікі. Есць у зборніку жартоўныя песні, калыханкі, казкі, прымаўкі, загадкі. А назва яго ёмістая і трапная «З вечага...». Вечная творчасць народа, і кожнае пакаленне ўносіць свой уклад у скарбіцу яе культуры.

Рыгор ПАСТРОН.

СЯМЕЙНЫЯ ВЯЧОРКІ

Любімымі гадзінамі адпачынку ў доме педагогаў Балачковых з Рэчыцы сталі сямейныя вячоркі. Кіруе ў дамашнім ансамблі гаспадар Міхаіл Фядосавіч. Яшчэ хлапчуком узяў ён у рукі дзядуляў гармонік і з таго часу не расстаецца з ім. Нават у гады ваеннага ліхалецця, як толькі замаўкаў голас гармат і зенітак, музыка Балачкова вяртала ў думках яго аднапалчан у родную старонку — да маці, жонка, дзяцей, каханых. Праз усе суровыя выпрабаванні памог прайсці гармонік.

Не выпадкова і жонку выбраў п'явунню. Разам з Дзіянай Васільеўнай перадалі любоў да музыкі і дзецям. Перадалі не толькі сваё захапленне, але і прафесію: Людміла, Ірына і Вячаслаў сталі педагогамі. А вечаарамі прыходзяць на рэпетыцыі ў бацькоўскі дом.

І гукаць у доме народныя мелодыі, куплеты сельскіх пазтаў. Часта на вячоркі да Балачковых прыходзяць суседзі. Ім асабліва падабаецца музыка самаго юнага выканаўцы — адзінаццацігадовага Валодзі.

ЛЕТАПІС ДРУЖБЫ

Беларусь і Балгарыю называюць сёстрамі. Сама гісторыя парадніла брацкія народы. Ля вытокаў гэтай блізкасці стаялі вядомыя асветнікі Кірыл Тураўскі, Кіпрыян і Рыгор Цамблак, Францыск Скарына, вялікія барацьбіты за свабоду Кастусь Каліноўскі і Васіл Леўскі.

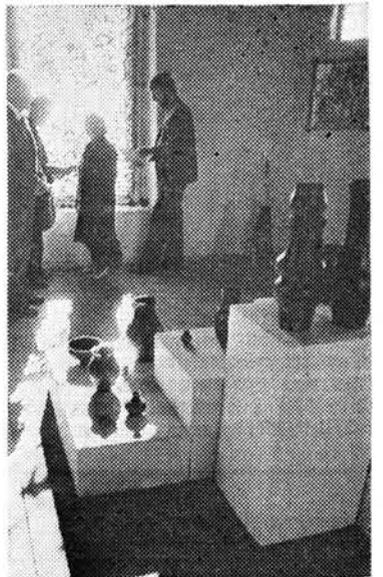
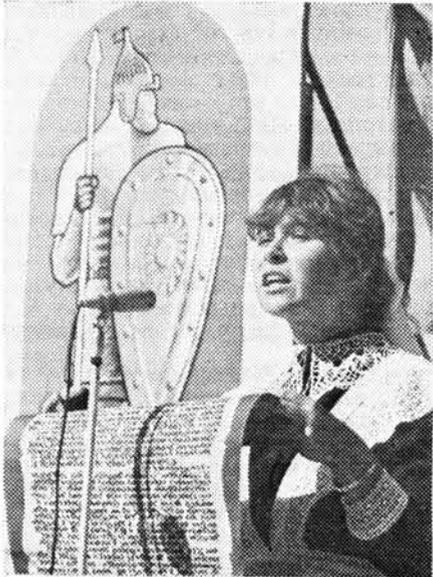
Новыя гарызонты нашай традыцыйнай дружбы, пранесенай праз стагоддзі, адкрыла сацыялістычная рэвалюцыя ў Балгарыі. Паспяхова ажыццяўляюцца шматгранныя грамадска-палітычныя кантакты, плённае эканамічнае і навукова-тэхнічнае супрацоўніцтва, абмен культурнымі каштоўнасцямі. Аб гэтым расказвае кніга «Беларуска-бал-

гарскія гістарычныя сувязі», якая выпушчана нядаўна выдавецтвам «Навука і мастацтва» ў Сафіі. Яе аўтар — Д. Мельцэр, доктар гістарычных навук, прафесар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна. Большасць прац вучонага прысвечана гісторыі брацкай краіны і яе ўсебаковым адносінам з Савецкім Саюзам.

За вялікія заслугі ў даследаванні балгарскай гісторыі і ўмацаванні дружбы паміж народамі СССР і НРБ ўказам Дзяржаўнага савета Народнай Рэспублікі Балгарыі прафесар Д. Мельцэр узнагароджаны ордэнам Кірыла і Мефодзія I ступені.

РЭПАРТАЖ СА СВАТКАВАННЯ 1000-ГОДДЗЯ ЗАСЛАЎЯ

ТУТ ПАЧУЕШ ПУЛЬС ВЯКОЎ

Бадай, дайно ўжо ў Заслаўі (гарадскім пасёлку непадалёку ад Мінска), праз які праходзіць усесаюзны турыстычны маршрут, не бывала столькі гасцей. Яны ехалі на ўласных машынах, ішлі ад чыгуначнай станцыі і аўтобусных прыпынкаў бясконцым патокам з кветкамі, кінакамерамі, фотаапаратамі. Сярод іх і прыезджыя з Масквы, Украіны, Прыбалтыкі, замежныя турысты. Усім хацелася прысутнічаць на гістарычнай падзеі — святкаванні 1000-гадовага юбілею Заслаўя.

Як і стагоддзі назад, у гэты дзень шчодро дарыла зямлі і людзям сваё цяпло сонца, даспявалі на гародчыках чырвоныя памідоры, падалі ў траву спелыя яблыкі, пышна цвілі вярціні. Усё ў прыродзе ішло сваім парадкам. Мясцовая дзятва вясёлым гуртам выйшла на старажытныя земляныя валы вітаць гасцей. Але ім яшчэ цяжка было зразумець, што такое дзесьці стагоддзья.

Заслаўе... Пявучае мілагучнае слова. Ад славы ідзе, ад легенды, ад сівай мінуўшчыны. Паводле летапісных паданняў, горад пабудаваны ў канцы X стагоддзя кіеўскім князем Уладзімірам

Святаславічам і аддадзены ва ўласнасць жонцы Рагнедзе і сыну Ізяславу. І ў гонар сына горад быў названы Ізяслаўем. Пазней ён стаў цэнтрам удзельнага Ізяслаўскага княства, дзе працівалі рамёствы, жылі працавітыя і таленавітыя людзі. Прылады іх працы, шматлікія рэчы побыту, кераміка, жаночыя ўпрыгажэнні з каменя, золата, гліны знойдзены археолагамі на месцы старажытнага паселішча славян.

Шмат чаго пабачыла Заслаўе на сваім вяку. У часы Кіеўскай Русі — гэта буйны і магутны горад. Ён неаднойчы быў спалены і зруйнаваны ў час міжусобных войнаў, рознымі заваёўнікамі. Доўгая і жорсткая барацьба вялася за валоданне горадам, лілася кроў яго жыхароў. У розныя часы Заслаўе з'яўлялася ўласнасцю феодалаў Глябовічаў, Сапегаў, А. Пшаздзецкага. А ў XVI стагоддзі тут друкаваў свае кнігі беларускі гуманіст, рэфарматар і асветнік Сымон Будны. У Заслаўе з Нясвіжа тады перавезлі друкарню Мацея Кавячынскага, дзе і была выдадзена славуная Біблія С. Буднага.

Прыкладна ў XVI—XVII стагоддзях на высокім узгор-

ку, абкружаным ровам і высокім валам з чатырма бастыёнамі па вуглах, узвалі гараджане Спаса-Праабражэнскую царкву. Рэстаўраваная ў пачатку 70-х гадоў, гэтая царква ўвайшла ў Заслаўскі гісторыка-археалагічны запаведнік (гарадзішча «Вал» (X—XVII стагоддзье), гарадзішча «Замэчак», ці «Магіла Рагнеды» (VIII—XI стагоддзье), і некалькі груп славянскіх могілнікаў (X—XII стагоддзье), і ў ёй цяпер знаходзіцца музей рамёстваў і народных промыслаў Беларусі.

...Тут, на высокім узгорку, адкуль відаць усё Заслаўе і яго ваколіцы, ля былой Спаса-Праабражэнскай царквы адбываліся амаль усе гадоўныя падзеі свята: урачысты мітынг, канцэрт, ушанаванне лепшых працаўнікоў Заслаўя і тых, хто абараняў яго ад ворага ў апошнюю вайну, закладка капсулы са зваротам да жыхароў 2085 года, конкурс дзіцячага малюнка. А ў вежы былой царквы размясцілася выстаўка габелена і керамікі В. Бартлавай, В. Грыдзіна, Т. Васюк, Ю. Крамко, Г. Крываблочки, Л. Панамарэнкі. Каб паглядзець усю экспазіцыю, трэба падняцца па крутых лесвіцах 35-метровай вежы... Дзіўнае пачуццё з'яўляецца, калі падымаешся ўсё вышэй і вышэй у вежы, з вузкіх акон-байніц глядзіш на зялёныя палі і блакітную нітку ракі, на коннікаў з дзіцячай спартыўнай школы, што ўнізе саборнічаюць у спрыце і хуткасіці. Час быццам рухаецца назад, у іншыя стагоддзі, што праляцелі над гэтай зямлёй, як белыя буслы, пакінуўшы пра сябе памяць, успамін, згадку. Відаць, недзе непадалёк ад Спаса-Праабражэнскай царквы была тая майстэрня, дзе жыхары горада, прыхільнікі і паплечнікі Каліноўскага, выраблялі зброю для сялянскага войска, што пайшло супраць прыгнятальнікаў. Таксама

тут жа ў гады Вялікай Айчыннай была канспіратыўная кватэра заслаўскіх падпольшчыкаў і партызан, што мужна змагаліся з нямецка-фашысцкімі акупантамі.

Зведала гэта зямля многа: веліч і славу, знявагу і заняпад. У сярэдзіне XIX стагоддзя ў Заслаўі налічвалася ўсяго 30 двароў, і было яно па сутнасці глухім закуткам Расійскай імперыі. Кастрычніцкая рэвалюцыя вывела яго з застою.

Тысяча маладых дрэўцаў будзе пасаджана восенню ў старажытны Заслаўі на тым самым месцы, дзе ўзнік некалі горад. Вырасце прыгожы вялікі парк як сімвал вечнасці жыцця, як наша

памяць пра слаўтых і мужных продкаў.

Таццяна АНТОНАВА.

НА ЗДЫМКАХ: пасланне жыхарам горада, якія будуць жыць тут у 2085 годзе, зачытвае вучаніца заслаўскай сярэдняй школы № 2 Т. РАДКІНА; былая Спаса-Праабражэнская царква, дзе цяпер знаходзіцца музей рамёстваў і народных промыслаў (філіял Дзяржаўнага музея БССР); выстаўка керамікі і габелена; на вясёлым кірмашы; сучасны горад Заслаўе; хор саўгаса «Мінская гароднінная фабрыка» выступіў у святочным канцэрце.

Фота У. МЯЖЭВІЧА.

Гумар

Дзве даўнія прыяцелькі размаўляюць пра выхаванне дзяцей:

— А ты цалуеш сваіх дзяцей перад сном?

— Так, калі я не засну да таго, як яны вернуцца з дыскатакі.

Адзін прыяцель скардзіцца другому:

— Мая жонка абсалютна мяне не разумее. А твая?

— Не ведаю. Мы з ёй ні разу не гаварылі пра цябе.

— Уяўляеш, мая дачка нічога мне не расказвае. Я проста не знаходжу сабе месца!

— Я таксама: мая дачка расказвае мне ўсё.

Паліцэйскі патруль, спыніўшы вадзіцеля, які неак дзіўна вёў аўтамабіль, пытае:

— Вы можа выпілі?

— Ды што вы!

— Тады прайдзіцеся, калі ла-

ска, на раздзяляльнай паласе.

— Па якой, на правай ці на левай?

Рыбак сядзіць на беразе рэчкі і назірае за тым, як сімпатычная дзіўчына збіраецца ўвайсці ў ваду.

— У гэтым месцы купанне забаронена! — крычыць ён.

— Дык што ж вы не сказалі мне пра гэта раней, да таго, як я распруналася?

— А распрунацца тут не забаронена.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1536